

Anmälan mot Helsingborgs tingsrätt (tidigare Ängelholms tingsrätt) med anledning av handläggningen av ett s.k. FT-mål

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 27 januari 2004 riktade AA och BB kritik mot en rådmän vid Helsingborgs tingsrätt, Ängelholmsavdelningen, med anledning av handläggningen av ett s.k. FT-mål. De uppgav bl.a. att målet, som inleddes i augusti 2000, fortfarande inte var avgjort, att målet hos tingsrätten hade haft en mycket låg prioritet och att bristen på effektiv processledning i målet var uppenbar.

Utredning

Dagboksblad i Ängelholms tingsrätts mål FT 921-00 och Helsingborgs tingsrätts mål FT 3904-01 inhämtades och granskades. Av handlingarna kunde bl.a. utläsas att stämningsansökan i mål FT 921-00 kom in till Ängelholms tingsrätt den 10 augusti 2000, att målet överflyttades till Helsingborgs tingsrätt den 1 oktober 2001 och fick målnummer FT 3904-01 och att målet inte var avgjort. Muntliga upplysningar inhämtades från rådmannen CC som bl.a. uppgav att målet av olika anledningar hade dragit ut på tiden men att det var utsatt till huvudförhandling den 24 februari 2004.

Anmälan remitterades till Helsingborgs tingsrätt för upplysningar och yttrande över handläggningstiden i målet.

Tingsrätten (lagmannen DD) inkom med yttrande. Till yttrandet fogades en redovisning från CC av vilken bl.a. följande framgick.

Den 10 augusti 2000 inkom stämningsansökan till dåvarande Ängelholms tingsrätt och lades upp som mål FT 921-00. Svaromål inkom den 19 september 2000. Den 9 januari 2001 hölls ett sammanträde för muntlig förberedelse. Vid detta förelades svaranden bl.a. att inom viss tid inkomma med slutlig bevisuppgift. Svaranden medgavs därefter vid ett flertal tillfällen, under åberopande bl.a. av kvitton från läkarbesök, anstånd med att utveckla sin talan. I slutet av februari 2001 ifrågasatte karendens ombud om inte tingsrätten borde meddela föreläggande enligt 42 kap. 15 § rättegångsbalken (RB) men överlät dock, med beaktande av svarandens sjukdomstillstånd, till tingsrätten besluta om skäligen tidsfrist för svarandens anstånd.

Den 20 mars 2001 gjorde svaranden, under åberopande av att kändanden inte var rätt part i målet, en framställan om att tingsrätten skulle meddela mellandom i frågan om saklegitimation, vilken tingsrätten avlog genom beslut den 8 juni 2001. I överklagande hemställde svaranden att målet skulle vilandeförklaras, vilket tingsrätten avlog. Hovrätten över Skåne och Blekinge beslutade den 24 oktober 2001 att inte meddela prövningstillstånd.

Den 30 september 2001 överflyttades målet till Helsingborgs tingsrätt och fick mål nr FT 3904-01.

Den 19 november 2001 förelades svaranden på nytt att inkomma med bevisuppgift. Svaranden medgavs därefter flera anstånd med att inkomma med bevisuppgift. Till varje begäran fanns läkarintyg bifogat.

Den 19 mars 2002 begärde kändandebudet i en skrivelse att svaranden skulle meddelas föreläggande enligt 42 kap. 15 § RB. Med hänsyn till att CC med stöd av de ingivna läkarintygen hade beviljat begärda anstånd, ansåg han inte att det vid den tidpunkten förelåg förutsättningar för ett sådant omedelbart föreläggande. Svaranden förelades i stället att inom 14 dagar från delfäendet av föreläggandet inkomma med yttrande samt slutlig bevisuppgift. Den 22 april 2002 inkom från svaranden ett delgivningskvitto till vilket var fogat ett nytt läkarintyg. Av intyget framgick att läkaren förlängt svarandens sjukskrivning till den 11 maj 2002.

Den 29 maj 2002 gjorde svaranden en framställan om editionsföreläggande enligt 38 kap. 2 § RB. Kändandebudet anförde den 25 juni 2002 bl.a. att kändanden inte kunde se betydelsen av de i editionsyrkandet begärda uppgifterna och handlingarna, men framförde samtidigt att, om tingsrätten var av annan uppfattning, kändanden givetvis var beredd att inge viss handling. Samtidigt ingavs handlingar av vilka kunde utläsas att svaranden gav uttryck för att man borde arbeta för en samförståndslösning. Tingsrätten kontaktade kändandebudet per telefon efter sommaren 2002 och fick besked att denne var positivt inställd till en eventuell frivillig uppgörelse. Den 11 september 2002 tillskrev tingsrätten svaranden och bad denne kontakta kändandebudet för att söka nå en samförståndslösning. Den 27 september 2002 uppgav kändandebudet att målet omgående borde sättas ut till huvudförhandling.

Den 31 oktober 2002 inkom svaranden med en skrivelse enligt vilken han skulle komma att inge ett förlikningsförslag. Han påminde samtidigt om de tidigare framställda editionsyrkandena. Den 5 och 6 november 2002 inkom svaranden med skrivelser innefattande bl.a. frågor till kändanden och processuella yrkanden. I ett beslut den 9 december 2002 tog tingsrätten ställning till de processuella frågor m.m. som svaranden hade framställt. Beslutet, som delgavs parterna vid ett sammanträde för muntlig förberedelse den 10 december 2002, överklagades till hovrätten. Vid sammanträdet förelades svaranden att inkomma med slutlig bevisuppgift senast den 13 januari 2003. Den 13 januari 2003 och den 17 januari 2003 ingav svaranden viss skriftlig bevisning.

Den 15 januari 2003 anmälde svaranden jäv mot CC. I ett beslut den 27 januari 2003 ogillade DD svarandens invändning om jäv. Svaranden anmälde missnöje mot beslutet. Den 20 februari 2003 beslutade DD att beslutet fick överklagas endast i samband med talan mot dom eller slutligt beslut.

Den 28 mars 2003 meddelade Hovrätten över Skåne och Blekinge beslut bl.a. beträffande svarandens överklagande av tingsrättens beslut den 9 december 2002. Svaranden överklagade i viss del hovrättens beslut till Högsta Domstolen, som den 30 juni 2003 ej fann skäl att meddela prövningstillstånd.

Under tiden jävsfrågan prövades ansåg sig CC vara förhindrad att handlägga målet. Han ansåg också att målet inte borde utsättas till huvudförhandling innan Högsta domstolens beslut meddelats.

Från slutet av juli och under hösten 2003 vidtog tingsrätten åtgärder för att sätta ut målet till huvudförhandling. En planerad huvudförhandling den 6 oktober 2003 ställdes in. Den 23 oktober 2003 kallades till huvudförhandling att äga rum den 18 november 2003. Till huvudförhandlingen kallades bl.a. svarandens hustru att höras som vittne. Svaranden hade emellertid uppgett en felaktig adress till sin hustru. I en skrivelse som kom in till tingsrätten den 11 november 2003 uppgav svarandens hustru att hon, eftersom hon inte hade fått någon kallelse, hade utgått från att det inte skulle bli någon förhandling. Hon skulle i veckan därpå bege sig på en resa som hon hade skjutit upp just därför att hon skulle vittna.

Den 26 november 2003 förelades svaranden att snarast och skriftligen till tingsrätten ange de dagar under december 2003 som han var förhindrad att inställa sig och ange anledningen därtill.

Målet sattes ut på nytt till den 22 december 2003, men inställdes på grund av laga förfall för svaranden. Målet sattes ut på nytt till den 13 januari 2004. På delgivningskvitto till kallelsen till kärandens hustru kunde utläsas att hon vara förhindrad att komma just den dagen. Huvudförhandlingen fick därför åter ställas in.

Den 3 februari 2004 kallade tingsrätten parter och vittnen till huvudförhandling den 24 februari 2004 och vid denna avkunnades tredskodom mot svaranden.

DD anförde bl.a. följande.

En utgångspunkt för förberedelsen i tvistemål är att rätten skall driva denna med inriktning på ett snabbt avgörande. Handläggningstiden i det aktuella målet har onekligen dragit ut på tiden. Såvitt kan bedömas beror detta främst på att tingsrätten tvingats hantera en mängd invändningar och påståenden av i första hand processuell natur. En följd härav har bl.a. varit att förberedelsen i stor omfattning har fått ske genom skriftväxling, vilket givetvis har förlängt handläggningstiden. Även sjukdom hos ena parten liksom svårigheter för parterna att enas om förhandlingsdagar har föranlett tidsutdräkt. Sammantaget har det alltså varit förenat med betydande svårigheter för tingsrätten att driva handläggningen framåt med önskvärt tempo. Den långa handläggningstiden synes inte bero på någon försumlighet eller passivitet från tingsrättens sida.

AA och BB kommenterade remissvaret.

Rättslig reglering

Rätten ska driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet (42 kap. 6 § tredje stycket RB). Bestämmelsen är en kodifiering av en redan tidigare gällande princip om att ansvaret för att målets handläggning fortskrider ligger på rätten. Rätten fullgör sina förpliktelser i detta hänseende genom formell processledning som består i olika åtgärder för att styra processens yttre förlopp. Det är av stor vikt att en domare agerar med fasthet vid utövandet av den formella processledningen och att han eller hon hela tiden är aktiv under förberedelsen (Fitger, Rättegångsbalken, del 3, s. 42:22).

Rätten ska, allt efter målets beskaffenhet, vid förberedelsen verka för att tvistefrågorna blir klarlagda och att parterna anger allt som de vill åberopa i målet (42 kap. 8 § andra stycket RB).

Är saken sådan att förlikning därom är tillåten, får en part föreläggas att slutligt bestämma sin talan och uppge de bevis han åberopar, om det är påkallat med hänsyn till hur parten utfört sin talan tidigare under målets handläggning. Efter det att tiden för ett sådant yttrande har gått ut, får parten inte åberopa någon ny omständighet eller något nytt bevis, om han inte gör sannolikt att han har haft giltig ursäkt för sin underlåtenhet att åberopa omständigheten eller beviset tidigare (42 kap. 15 § RB).

I mål där förlikning om saken är tillåten får tingsrätten meddela parterna att förberedelsen vid en viss senare tidpunkt skall anses vara avslutad. I sådant fall får efter den tidpunkten en part åberopa en ny omständighet eller ett nytt bevis endast om

1. parten gör sannolikt att han har haft en giltig ursäkt att inte åberopa omständigheten eller beviset tidigare, eller
2. målets prövning inte fördröjs i någon väsentlig mån, om åberopandet tillåts. I meddelandet skall parterna upplysas om den verkan som meddelandet har (42 kap. 15 a § RB).

I 49 kap. 11 § RB finns regler om vilandeförklaring av mål när en tingsrätts beslut under rättegången överklagas. Har en part som enligt 49 kap. 4 § RB anmält missnöje med tingsrätts beslut under rättegången hänvisats att överklaga beslutet särskilt, skall målet vila till dess att överklagandet prövats. Rätten får dock bestämma att förberedelsen i målet skall fortsätta. Anmäler någon missnöje enligt 49 kap. 6 § RB, får rätten förklara målet vilande till dess att överklagandet har prövats, om det finns särskilda skäl. I andra fall får ett överklagande av en tingsrätts beslut under rättegången emellertid inte leda till att målets behandling skjuts upp.

För att det skall vara möjligt att fortsätta handläggningen av ett mål när ett beslut under rättegången överklagas krävs att tingsrätten har tillgång till erforderliga handlingar i målet. I 35 § förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol stadgas att domstolen skall, om ett avgörande överklagas, utan dröjsmål

sända sin akt till den högre domstolen. När avgörandet inte innebär att målet har prövats slutligt, är det dock tillräckligt att domstolen i original eller kopior sänder de handlingar som hänför sig till överklagandet.

Bedömning

Av utredningen framgår att det dröjde tre och ett halvt år från det att målet anhängiggjordes i augusti 2000 till dess att tredskodom meddelades i februari 2004, vilket i sig är en lång handläggningstid. Därtill kommer att den grundläggande tanken med att handlägga vissa dispositiva tvistemål som s.k. FT-mål, alltsedan den tidigare gällande lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden infördes i mitten av 1970-talet, varit att dessa mål inte ska vara lika kostsamma och tidskrävande för den enskilde som ordinära tvistemål (se NJA II 1973 s. 737 ff).

Tingsrätten har i sitt yttrande uppgett att den långa handläggningstiden, såvitt kan bedömas, främst berott på sjukdom hos ena parten, svårigheter för parterna att enas om förhandlingsdagar och att tingsrätten tvingats att hantera en mängd in- vändningar och påståenden av i första hand processuell natur och att handläggningen som en följd därav i stor omfattning fått ske genom skriftväxling.

Av utredningen framgår även att svarandens processföring i målet har bidragit till den utdragna handläggningstiden. Vidare har handläggningen fördröjts till följd av att svaranden har överklagat vissa av tingsrättens beslut och att flera sammanträden och huvudförhandlingar av olika anledningar har ställts in.

Handläggningen av ett mål kan självfallet dra ut på tiden på grund av sådana omständigheter som nyss har berörts. Jag vill emellertid särskilt uppmärksamma tingsrätten på bestämmelsen i 49 kap. 11 § tredje stycket RB av vilken följer att ett överklagande av en tingsrätts beslut under rättegång – i andra fall än de som avses i de föregående styckena – inte får leda till att målets behandling skjuts upp. Tingsrätten borde således inte under våren 2003 ha avvaktat högre domstols beslut utan tidigare ha satt ut målet till huvudförhandling.

I mål där handläggningstiden tenderar att bli lång på grund av parts processföring är det också särskilt viktigt att rätten utnyttjar de möjligheter som rättegångsbalken erbjuder för att driva målet framåt, t.ex. genom förelägganden enligt 42 kap. 15 § RB eller meddelanden enligt 42 kap. 15 a § RB och att rätten i övrigt agerar med fasthet i sin processledning.

Tingsrätten, som i ett tidigt skede borde ha vidtagit åtgärder för driva målet mot ett snabbt avgörande, kan således inte undgå kritik för sin handläggning av målet.

Vad som framkommit i övrigt motiverar inte någon ytterligare åtgärd eller något annat uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.